

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.64>
УДК 343.98

РОЛЬ НОВІТНІХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ У ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

Яремчук В. О.

*к.ю.н., старший наук. співробітник лабораторії
“Використання сучасних досягнень
науки і техніки у боротьбі зі злочинністю»
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташица НАПрНУ*

Яремчук В.О. Роль новітніх науково-технічних засобів та криміналістичних знань у діяльності слідчого.

Сьогодні для ефективної діяльності слідчого необхідно використовувати різноманітні новітні інноваційні науково-технічні засоби та криміналістичні знання. Так, наука криміналістика постійно розвивається та створює інноваційні техніко-криміналістичні засоби для їх впровадження у діяльність слідчого в умовах змагального кримінального процесу. Нині слідчі мають використовувати новітні розробки у галузі криміналістичної техніки. Важливим також є й використання криміналістичних знань.

Варто пам'ятати, що сьогодні у світі стрімко розвиваються технічні науки. І криміналістика як динамічна наука, що постійно розширює свої межі, пристосовує надбання інших наук з метою створення новітнього науково-технічного продукту для підвищення ефективності та оптимізації розслідування кримінальних правопорушень. Застосування окремих видів науково-технічних засобів потребує ретельного дослідження криміналістичною наукою для надання рекомендації щодо можливостей їх застосування при розслідуванні кримінальних правопорушень. Практика щодо розслідування злочинів у країнах Європи свідчить про дискусійність поглядів науковців і практичних працівників правоохоронних органів на можливість застосування новітніх науково-технічних засобів, які, безумовно, мають обов'язково впроваджуватися у слідчу практику по розслідуванню кримінальних правопорушень. Розробки у галузі запровадження інноваційних науково-технічних засобів при дослідженні слідів людини, зокрема, біометричні технології є актуальним сьогодні.

Окремі аспекти тематики щодо ролі використання новітніх науково-технічних засобів та криміналістичних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень розглядалися в працях таких науковців як Г. К. Авдєєва, В. А. Журавель, С. П. Лапта, Р. Л. Степанюк, В.В. Негребецький, В. Ю. Шепітько та ін. Проте, арсенал науково-технічних засобів постійно оновлюється, що потребує подальших розробок у галузі криміналістики. Тому метою статті є розгляд питань щодо ролі новітніх науково-технічних засобів та криміналістичних знань у діяльності слідчого.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, криміналістичні знання, науково-технічні засоби, розслідування, слідчий.

Yaremchuk V.O . The role of the latest scientific and technical means and forensic knowledge in the activities of the investigator.

Today, for the effective work of the investigator it is necessary to use a variety of the latest innovative scientific and technical tools and criminalistics knowledge. Thus, the science of criminalistic is constantly evolving and creating innovative forensic tools for their implementation in the activities of the investigator in a competitive criminal process. Currently, investigators must use the latest developments in forensic technology. The use of criminalistics knowledge is also important. It is worth remembering that today the world is rapidly developing technical sciences. And criminalistic as a dynamic science that is constantly expanding its boundaries, adapts the achievements of other sciences in order to create the latest scientific and technical product to increase efficiency and optimize the investigation of criminal offenses. The use of certain types of scientific and technical means requires careful study

of criminalistics science to provide recommendations on the possibilities of their use in the investigation of criminal offenses. The practice of investigating crimes in European countries shows that the views of law enforcement scientists and practitioners on the possibility of using the latest scientific and technical tools, which, of course, must be implemented in the investigative practice of investigating criminal offenses. Developments in the field of introduction of innovative scientific and technical means in the study of human footprints, in particular, biometric technologies are relevant today.

Some aspects of the topic on the role of using the latest scientific and technical tools and criminalistics knowledge in the investigation of criminal offenses were considered in the works of such scientists as GK Avdeeva, VA Zhuravel, SP Lapta, RL Stepanyuk, V. IN. Negrebetsky, V. Yu. Shepitko and others. However, the arsenal of scientific and technical tools is constantly updated, which requires further development in the field of criminalistics. Therefore, the aim of the article is to consider the role of the latest scientific and technical tools and criminalistics knowledge in the activities of the investigator.

Key words: criminal offenses, criminalistics knowledge, scientific and technical means, investigation, investigator.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України особливої актуальності набуває адаптація українського кримінального процесуального законодавства до Європейських стандартів. Одним з таких напрямів є впровадження новітніх техніко-криміналістичних методів, засобів виявлення, фіксації, вилучення слідів [1, с.96]. Нині слідчі мають використовувати новітні розробки у галузі криміналістичної техніки. Важливим при цьому є використання криміналістичних знань.

Стан опрацювання. Окремі аспекти даної тематики розглядалися в роботах таких науковців як Г. К. Авдєєва, В. А. Журавель, С. П. Лапта, Р. Л. Степанюк, В.В. Негребецький, В. Ю. Шепітько та ін. Проте, науково-технічні засоби постійно оновлюються, що потребує подальших криміналістичних розробок

Метою статті є розгляд питань щодо ролі новітніх науково-технічних засобів та криміналістичних знань у діяльності слідчого.

Виклад основного матеріалу. За результатами анкетування, проведеного В. Ю. Шепітько, В. А. Журавлем та Г. К. Авдєєвою, 35,2% слідчих бажають отримувати відомості про новітні науково-технічні засоби. Тому на переконання науковців, нині є потреба у створенні автоматизованих робочих місць для слідчих та централізованих інформаційно-пошукових систем з реєстрами Державної податкової служби України, Пенсійного Фонду України та ін. Науковці-криміналісти здійснили розроблення таких нових наукових «продуктів» як автоматизовані робочі місця слідчого, судових експертів різних експертних спеціальностей, нових приладів та комплектів багатофункціональних пристроїв для фіксації доказової інформації [2, с.43-45].

Так, новими є АРМ слідчого «Інсайт», АПП та бази даних «Слідча практика», «Слідчий прецедент» та ін. Також до інноваційних криміналістичних продуктів вчені відносять розробки у галузях криміналістичної техніки, тактики й методики розслідування злочинів. У практичній діяльності прикладами інновацій є ідентифікаційні біометричні системи – де відбувається аналіз відбитків пальців рук, ознак зовнішності, малюнків райдужної оболонки ока, ДНК, ознак ходи, почерку та ін. Також це нові, розроблені або прилаштовані відповідно до потреб слідчої та судової практики, техніко-криміналістичні засоби, сучасні інформаційні технології, електронні бази знань, методи фіксування, аналізу і оцінки доказової інформації. Крім того, це нові тактичні прийоми, їх комплекси, тактичні комбінації та операції, алгоритми першочергових слідчих (розшукових) дій, а також методики розслідування нових видів злочинів [3, с.337-338].

Ще раз наголосимо, що криміналістичною наукою розроблені способи та методи використання науко-во-технічних засобів для зчитування біометричних показників особи. Нині такі біометричні технології можна використовувати в таких галузях, як автоматизована система кримінальної реєстрації; у автоматичних системах пошуку злочинців за геометрією обличчя; у біометричних документах, що використовують для посвідчення особи; під час проведення окремих видів судових експертиз, приміром, фотоскопічної та ДНК-аналізу [4, с.104].

Як приклад новітніх технічних засобів у галузі дактилоскопії можна назвати програму EVISCAN, розроблена у Німеччині дозволила експертам виявляти, покращувати якість та зберігати у цифровому вигляді маловидимі й невидимі відбитки пальців рук. Пристрій працює з відбитками без фізичного контакту і використання хімічних речовин. Відбитки пальців, речовини і ДНК зберігають у незмінному стані й придатні для ідентифікації через декілька років. Після вилучення, цифровий образ відбитку надсилається до різних баз даних, таких як, AFIS та EVRODAC і одразу використовується для ідентифікації осіб. AFIS є дактилоскопічною системою, що розроблена у США і на початку використовувалася ФБР під час розслідування кримінальних правопорушень, а потім для загальної ідентифікації. EVRODAC є дактилоскопічною базою

даних Європейського Союзу для ідентифікації незаконних мігрантів й біженців. Крім того, для осіб, яких через вади пальців рук неможливо сканувати, вчені з Франції створили інноваційний сканер з «оптичною когерентною томографією», що спочатку використовували у медичних цілях для діагностування захворювань. Завдяки пристрою можна отримати візерунок, що знаходиться під шкірою на глибині пів міліметра, який має ті самі топографічні ознаки, що і візерунок на зовнішньому шарі шкіри на пальцях рук. Щоб вийти на належний рівень впровадження інноваційних дактилоскопічних технологій, для правозастосовних органів України потребує оновлення матеріально-технічна база і обмін досвідом зі спеціалістами Західної Європи та США [5, с.59-66].

У криміналістичній літературі перелічуються інноваційні техніко-криміналістичні засоби: 1) мас-спектрометри - для дослідження мікроскопічних частинок скла на місці події на рівні його атомної структури, приміром для порівняння мікрочасток скла на одязі злочинця з виявленими на місці події; 2) програма Xbox, що дозволила отримати доступ до прихованих файлів на жорсткому диску; 3) 3D реконструкція обличчя - для ідентифікації особи за знайденими залишками, зокрема за черепом; 4) секвенсер ДНК для дослідження давно вилучених кісток та зубів для ідентифікації особи; 5) дослідження змішаних зразків ДНК. Донедавна змішані зразки ДНК декількох осіб було неможливо розділити та ідентифікувати. Дослідники з Нової Зеландії розробили програму STRmix, що дозволило виокремити ДНК кожної особи; 6) гіперспектральна візуалізація видимої довжини хвилі дозволяє виявити найменші сліди крові та виокремити їх від інших слідів на місці події. Використовується камера, обладнена спеціальним жидкокристалічним фільтром [1, с. 96-101].

Слід звернути увагу і на нові прилади та комплекти багатофункціональних пристроїв для фіксації доказової інформації в «польових» умовах — «Польова міні фотолабораторія», що є комплектом сучасних науково-технічних засобів, що дозволила співробітникам правоохоронних органів фіксувати доказову інформацію в «польових» умовах з використанням звукозапису, відео та фотозйомки, роздруковувати фотознімки високої якості, що дорівнює якості поліграфічного друку, без застосування комп'ютерної техніки та електромережі, а також накопичувати, зберігати фонограми, фотознімки на електронному носії інформації [6, с.14].

Висновки. Таким чином, сьогодні для ефективної діяльності слідчого необхідно використовувати новітні науково-технічні засоби та криміналістичні знання. наука криміналістика постійно розвивається, створює інноваційні техніко-криміналістичні засоби для їх впровадження у діяльність слідчого в умовах змагального кримінального процесу.

Список використаних джерел:

1. Степанюк Р. Л. Новітні зарубіжні розробки та перспективні дослідження у галузі техніко-криміналістичного забезпечення протидії злочинності / Р. Л. Степанюк, С. П. Лапта *Право і Безпека* : наук. журн. 2017. № 2. С. 96-101.
2. Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці та їх впровадження в діяльність органів досудового слідства / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, Г. К. Авдеева *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2011. Вип. 21. С. 39-45
3. Авдеева Г.К., Шепітько В.Ю. Інновації в криміналістиці. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2018. С. 337-338 .
4. Негребецький В. В. Біометричні технології в криміналістиці: перспективи використання і інновації *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці* : матеріали міжнар. «круг. столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) Харків : Право, 2019. С. 102-105.
5. Лапта С. П. Перспективні напрями розвитку дактилоскопії в зарубіжних країнах. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ* : зб. наук. пр. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. Вип. 3 (78). С. 59-66.
6. Інформаційні технології у правозастосовній діяльності. *Практикум з криміналістики* : навч. посібник / за ред. В. Ю. Шепітька. Київ : Ін Юре, 2013. 128 с.